

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук, доцента Назимко Олени Вікторівни на дисертацію Куценко Марини Олександрівни на тему: «Особливості застосування судами законодавства про працю», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – Право

1. Актуальність теми дисертаційної роботи. Сьогодні українська держава зіштовхнулася із низкою надскладних викликів, які вплинули на функціонування фактично всіх сфер суспільного життя. Особливо це торкнулось сфери праці та відобразилося на стані захищеності прав, свобод та інтересів працівників. Досить часто роботодавці, користуючись соціальною, економічною, політичною ситуацією та умовами військового стану, порушують права працівників, зокрема які стосуються: оплати праці, робочого часу, часу відпочинку, порядку звільнення тощо. Саме тому, важливим завданням законодавця є створення надійних та ефективних механізмів захисту цих прав, одним із найдієвіших серед яких є їх захист у судовому порядку. Втім, недосконалість чинного законодавства призводить до того, що при розгляді трудових спорів судді «вагаються» при вирішенні того, яку саме норму трудового законодавства слід використовувати, що досить часто призводить до невірно прийнятих рішень та зниження довіри до судової гілки влади. З огляду на зазначене вище, актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження Куценко Марини Олександрівни на тему: «Особливості застосування судами законодавства про працю» не викликає жодних сумнівів, адже його результати дозволять вирішити ряд проблем практичного та теоретичного характеру.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений науковий підхід, зокрема вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили авторці

аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем застосування судами законодавства про працю.

Методологічні засади дослідження свідчать про належне володіння дисертанткою загальними та спеціальними методами наукового пізнання, системним підходом щодо вирішення завдань, поставлених у роботі. В ході виконання роботи авторкою застосовано низку методів, характерних для наукових робіт, а саме: діалектичний, індукції, історичний, аналізу та синтезу, герменевтичний, догматичний, порівняльно-правовий, правового моделювання. Методи й прийоми доречно використані для формулювання авторських дефініцій, обґрунтування запропонованих висновків та рекомендацій щодо змін до чинного законодавства.

Мета дослідження полягає у тому, щоб з урахуванням концептуальних розробок юридичної науки, доктрини трудового права, вимог чинного законодавства дослідити особливості застосування судами законодавства про працю, а також сформулювати ідеї щодо удосконалення порядку застосування законодавства в даній сфері.

Наукові положення, рекомендації та висновки дослідження, проведеного Куценко Мариною Олександрівною є належним чином обґрунтованими та достовірними, оскільки дисертація базується на аналізі національного та міжнародного законодавства, осмисленні наукових доробків вітчизняних та іноземних вчених та практиків, результатах анкетування, комплексному підході та характеризується високим рівнем наукових узагальнень, що певною мірою обумовлено характером дослідницької бази.

3. Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших комплексних досліджень особливостей застосування судами законодавства про працю при розгляді і вирішенні спорів судами. За результатами проведеного дослідження сформульовано низку нових положень, висновків та пропозицій, які виносять на захист. Основні з них такі:

- авторкою з'ясовано, що індивідуальні трудові спори – це трудові

спори, що нормативно визначені у межах глави XV Кодексу законів про працю України. Способи вирішення індивідуальних трудових спорів, на думку авторки, можна умовно класифікувати на три основні групи, а саме на досудовий, судовий та особливий. Досудовий спосіб вирішення опосередкований діяльністю комісій із трудових спорів, судовий визначається наказним та позовним провадженням, особливий опосередковується вирішенням індивідуальних трудових спорів, котрі виникають у межах трудової діяльності окремих категорій суб'єктів (с.76);

- доведено, що класифікація джерел права – це поділ останніх за різними критеріями, що опосередковуються комплексним аналізом їх різновидів. Джерела права запропоновано класифікувати залежно від способу свого формування (формальні й неформальні), предмету правового регулювання (джерела трудового права, та джерела інших галузей права), та інших критеріїв, що були розглянуті нами вище у межах даного наукового доробку (с.77);

- дисертанткою відмічено, що Конституція України при вирішенні трудових спорів застосовується судами суто як декларативний правовий акт, а норми останньої безпосередньо у сукупності із нормами профільного законодавства. При цьому, на сьогодні простежується негативна тенденція суду щодо простого копіювання норм Конституції України та відсутності обґрунтування того, яке саме відношення відповідні нормативні приписи мають до конкретної спірної ситуації. В ході дослідження було визначено, що необхідно удосконалити підходи суду щодо застосування правових норм Конституції України при розгляді та вирішенні трудових конфліктів, адже відповідні конституційні норми мають носити не лише декларативний, але й регулятивний характер, що закріплений вже у юридичній природі відповідних правових приписів (с.126);

- констатовано, що особливість застосування судами підзаконних нормативно-правових актів, при розгляді та вирішенні трудових спорів опосередкована специфічними функціями, котрі виконують дані підзаконні

нормативно-правові акти. При цьому, серед останніх виокремлено та проаналізовано такі функції, як: регулююча, конкретизуюча та правоустановча (с.127).

В ході роботи над дисертацією проаналізовано судові рішення національних судів як першої, апеляційної, так і касаційної інстанцій у межах котрих судді використовували правові постулати, сформульовані у практиці ЄСПЛ, для розгляду та вирішення відповідного трудового спору, що перебував на їх розгляді. При цьому, задля забезпечення системності викладу матеріалу, дані судові рішення були проаналізовані авторкою крізь призму трудових прав, котрі у них захищалися, зокрема, права на оплату праці, на заборону дискримінації, на страйк, на відшкодування моральної шкоди за порушення трудових прав, тощо (с.181).

4. Практичне значення одержаних результатів дослідження.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені в дисертації положення, висновки і пропозиції можуть бути використані у: науково-дослідній сфері – для подальшого вивчення проблемних питань застосування судами законодавства про працю при розгляді та вирішенні трудових спорів; правотворчості – з метою вдосконалення норм чинного законодавства, які регулюють питання розгляду та вирішення судами справ, що виникають з трудових відносин; правозастосуванні – результати наукового дисертаційного дослідження можуть сприяти вдосконаленню порядку застосування судами трудового законодавства; освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Трудове право», відповідних спецкурсів, а також для підготовки підручників, посібників, практикумів та іншої додаткової навчальної літератури для студентів, аспірантів та викладачів.

5. Повнота викладення наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Основні результати дисертації, висновки та пропозиції знайшли відображення у чотирьох наукових статтях, опублікованих у фахових наукових виданнях України, одній статті – у

науковому періодичному виданні іншої держави, а також у трьох тезах доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях.

Дисертація виконана здобувачкою самостійно з використанням останніх досягнень теорії права і трудового права України. Усі сформульовані в ній положення і висновки обґрунтовано на основі особистих досліджень автора. У дисертації ідеї та розробки належать авторці.

6. Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Куценко М.О. відповідає спеціальності 081 Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. N 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Зміст та структура дисертаційної роботи відповідають задекларованим меті та завданням. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, що логічно поєднані у 9 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 210 сторінок, з яких основного тексту – 185 сторінок. Список використаних джерел складається із 222 найменувань і займає 21 сторінку. Висновки дисертації відповідають поставленим завданням.

Оформлення дисертації відповідає вимогам які встановлено національним законодавством. Порушень академічної доброчесності у дисертації та наукових працях, в яких висвітлено наукові результати дослідження Куценко М.О., не виявлено.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Втім, за результатами розгляду роботи потрібно також звернути увагу дисертантки на такі дискусійні положення:

1. Так, досліджуючи правову природу трудових спорів здобувачка

робить досить багато цікавих з теоретичної та практичної точки зору висновків. Втім, наукова праця тільки виграла, якби Марина Олександрівна окреслила причини виникнення трудових спорів, визначення яких має важливе значення для подальшого його вирішення у судовому порядку.

2. Досить слушно дисертанткою виокремлено особливості застосування законів України при розгляді справ, що виникають з трудових правовідносин. На нашу думку, наукова праця значно б виграла, якби авторка виокремила загальні особливості які притаманні законодавчому регулюванню вирішення трудових спорів.

3. На сторінці 168 дисертації здобувачка вказує, що задля уникнення потенційно можливих конфліктних ситуацій, котрі можуть виникати між працівниками та роботодавцями у контексті забезпечення приватності останніх, а також унеможливлення її порушення, положення Трудового Кодексу України як кодифікованого акту, котрий відповідає європейським стандартам, обов'язково має містити положення, що направлені на забезпечення непорушності права особи на приватність. Однак, про які саме положення йдеться із тексту дисертації не до кінця зрозуміло, тому потребує додаткового пояснення.

4. Серед можливих шляхів удосконалення законодавства про працю що застосовується судами, здобувачка цілком слушно називає необхідність ратифікації Україною ряду міжнародних угод, договорів та конвенцій, що розроблені на рівні європейського співтовариства та регулюють важливі сфери реалізації працівниками трудових функцій (с.184). Втім, висновок мав би більше практичне значення, якби авторка вказала конкретніше про які міжнародні документи йдеться.

Зазначене вище не впливає на позитивну оцінку виконаної роботи, підкреслює її новаторський характер та складність предмету наукового дослідження.

8. Загальний висновок. Дисертаційна робота виконана на високому теоретичному рівні, матеріал дисертації викладено в логічній послідовності,

усі висновки отримали необхідну і достатню теоретичну аргументацію та є методологічно обґрунтованими.

За своїм змістом і загальною спрямованістю дисертаційне дослідження Куценко М.О. відповідає обраній нею спеціальності 081 – «Право», робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною завершеною роботою в якій відсутні порушення академічної доброчесності. Оформлення дисертації, в цілому, відповідає встановленим МОН України вимогам.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Куценко Марини Олександрівни на тему: «Особливості застосування судами законодавства про працю», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

Офіційний опонент:

доцент кафедри
цивільного та господарського права
КННІ Донецького державного
університету внутрішніх справ
к.ю.н., доцент

Олена НАЗИМКО

Підпис доцента кафедри цивільного та господарського права КННІ ДонДУВС, к.ю.н, доцента Олени Назимко засвідчую:

старший діловод ГДСДКННІ

Катерина ГОЛЯК